

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS **pārbaudes lietā Nr. 2021 – 35 – 23BB** Rīgā

2021. gada 30. jūnijā

Nr. 6-6/33

Par Daugavpils pilsētas bāriņtiesas rīcību

Tiesībsargs ir izskatījis Jūsu iesniegumus (reģistrēti 28.05.2021. ar Nr. 777 un 21.06.2021. ar Nr. 904) par Daugavpils pilsētas bāriņtiesas (turpmāk tekstā – Bāriņtiesa) rīcību administratīvajā lietā par aizgādības tiesībām [personai T].

Jūsu ieskatā Bāriņtiesa nepamatoti nav pieņēmusi lēmumu administratīvajā lietā Nr. 3-5/36-2020 par aizgādības tiesībām [personai T]. Jūs 2020. gada 27. oktobrī vērsāties Bāriņtiesā ar iesniegumu par aizgādības tiesību pārtraukšanu [personai T], jo viņa bez saskaņošanas ar Jums izveda abu kopīgo bērnu [personu U], dzimušu 2015. gadā, ārpus Latvijas Republikas. Saskaņā ar Apvienotās Karalistes Augstās tiesas Ģimenes lietu departamenta Karaliskās tiesas lēmumu 2021. gada 19. martā bērns tika atgriezts Latvijā.

2021. gada 9. jūnijā notikusi Bāriņtiesas sēde administratīvajā lietā Nr. 3-5/36-2020 par aizgādības tiesībām [personai T]. Bāriņtiesa kārtējo reizi ir atlikusi lietas izskatīšanu pēc būtības, Jūsprāt, rupji pārkāpjot bērna intereses un Jūsu tiesības uz saskarsmi ar dēlu. Uzskatāt, ka [persona T] ļaunprātīgi izmanto savas vecāka tiesības, neļaujot Jums īstenot saskarsmi ar dēlu, aizbildinoties, ka bērns psihoemocionālās slodzes dēļ smagi slimo.

Jūsu ieskatā Bāriņtiesas vilcināšanās pieņemt lēmumu nostāda Jūs būtiski sliktākā stāvoklī salīdzinājumā ar [personu T], kura arī pēc Bāriņtiesas sēdes turpina nepildīt spriedumu par saskarsmes tiesības īstenošanu, kā arī nepilda Bāriņtiesas uzliktos pienākumus: nogādāt bērnu pie speciālista nozīmētajos datumos, nodrošināt tēva un bērna saskarsmi.

Jūs lūdzat tiesībsargu pārbaudīt Bāriņtiesas veiktās darbības administratīvajā lietā Nr. 3-5/36-2020, pieprasot izvērtēšanai minētās lietas materiālus. Lūdzat sniegt skaidrojumu par Hāgas konvencijas par starptautiskās bērna nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem tiesību normu piemērošanu Latvijas Republikā, t.sk. par 3. pantā paredzētā pārkāpuma izdarīšanas tiesiskajām sekām.

Katrai iestādei ir savas likumā noteiktas funkcijas. Tiesībsarga funkcija ir veicināt privātpersonas cilvēktiesību aizsardzību, sekmēt vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanu un jebkāda veida diskriminācijas novēršanu un sekmēt, lai valsts vara tiktu īstenota tiesiski, lietderīgi un atbilstoši labas pārvaldības principam. Tiesībsarga

kompetencē ir pārlicināties, vai valstī ir izveidots tiesību aizsardzības mehānisms un vai tas darbojas efektīvi.¹ Vienlaikus Tiesībsarga birojs izskata sūdzības par bērna tiesību pārkāpumiem, īpašu uzmanību pievēršot valsts vai pašvaldību iestāžu un to darbinieku izdarītajiem pārkāpumiem, un iesniedz priekšlikumus, kas veicina bērna tiesību ievērošanu.²

Vispusīgai situācijas izpratnei tiesībsargs ierosināja pārbaudes lietu un tās ietvaros lūdza informāciju Bāriņtiesai par tās veiktajām darbībām administratīvajā lietā Nr. 3-5/36-2020 un dokumentu, kas tās apliecina, kopijas.

[1] Jūs ar dēla [personas U] māti [personu T] dzīvojāt kopdzīvē līdz 2020. gada 2. septembrim, kad konflikta dēļ tā tika pārtraukta un, aizsardzībai pret vardarbību, Valsts policija pieņēma lēmumu par Jūsu nošķiršanu no bērna un [personas T] un Jums bija jāatstāj kopīgā dzīvesvieta. Daugavpils tiesa 2020. gada 9. septembrī pieņēma lēmumu lietā Nr. 3-12/02875, nodrošinot [personai T] pagaidu aizsardzību pret vardarbību.

Jūs norādāt, ka [persona T] Valsts policijai un Daugavpils tiesai sniegusi nepatiesas ziņas par faktiskajiem apstākļiem – vardarbību ģimenē un Jūsu draudiem izvest bērnu uz ārvalstīm. Jūs izmantojāt valstī noteikto savu tiesību aizsardzības mehānismu un 2020. gada 22. septembrī vērsāties Daugavpils tiesā ar prasības pieteikumu par saskarsmes tiesības izmantošanas kārtības noteikšanu ar dēlu. Lūdzāt tiesu noteikt pagaidu saskarsmes tiesības izmantošanas kārtību un aizliegumu [personai T] izvest bērnu no valsts.

2020. gada 6. oktobrī Bāriņtiesa konstatēja, ka dzīvesvietā, kurā dzīvoja [persona T] ar Jūsu dēlu neviens nedzīvo. [Persona T] neatbildēja uz Bāriņtiesa telefona zvaniem un īsziņām.

2020. gada 20. oktobrī Jūs iesniedzāt Tieslietu ministrijā pieteikumu par prettiesiski aizvesta vai aizturēta bērna atdošanu saskaņā ar Hāgas konvenciju par starptautiskās bērna nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem.

Jūs izmantojāt savas tiesības vērsties tiesā ar pieteikumu par Jums noteikto pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekļu atcelšanu. Ar Daugavpils tiesas 2020. gada 28. oktobra lēmumu nolemts apmierināt Jūsu pieteikumu pret [personu T] par pagaidu aizsardzību pret vardarbību līdzekļu atcelšanu.

2020. gada 30. oktobrī Daugavpils tiesa civillietā Nr.[C12....20] pieņēma lēmumu, nosakot Jums pagaidu saskarsmes īstenošanas kārtību ar bērnu [personu U].

Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa 2021. gada 1. februārī pieņēma lēmumu civillietā Nr.[C30....21] par atzinuma sniegšanu Apvienotās Karalistes tiesai par bērna [personas U] pārvietošanu no Latvijas uz Apvienotās Karalistes tiesiskumu, ar kuru atzina, ka [persona T], pārvietojot bērnu [personu U] pāri robežai, no Latvijas Republikas uz Apvienoto Karalisti, un aizurot viņu Apvienotajā Karalistē, ir pārkāpusi Jūsu aizgādības tiesības.

Latgales apgabaltiesa 2021. gada 21. janvārī pieņēma lēmumu, ar kuru atstāja negrozītu Daugavpils tiesas 2020. gada 30. oktobra lēmumu par pagaidu saskarsmes kārtības noteikšanu.

2021. gada 24. februārī Apvienotās Karalistes Augstās tiesas Ģimenes lietu departamenta Karaliskās tiesa pieņēma lēmumu lietā par bērna [personas U] prettiesisku pārvietošanu no Latvijas un Apvienoto Karalisti un atgriešanu Latvijā. 2021. gada 19. martā bērns tika atgriezts Latvijā.

¹ Tiesībsarga likuma 11. pants.

² Bērnu tiesību aizsardzības likuma 65. ² panta 2. un 3. punkts.

[2] 2020. gada 27. oktobrī Jūs vērsāties Bāriņtiesā ar iesniegumu, kurā lūdzāt pārtraukt [personai T] bērna [personas U] aizgādības tiesības, norādot, ka [persona T] ļaunprātīgi izmantoja vecāka tiesības, sniedza apzināti nepatiesu informāciju tiesībaizsardzības iestādēm attiecībā uz Jūsu veikto vardarbību, lai radītu Jums negatīvas sekas un netraucēti nolaupītu bērnu.

2020. gada 30. oktobrī Jūs vērsāties ar iesniegumu Bāriņtiesā, atkārtoti lūdzot pārtraukt [personai T] bērna [personas U] aizgādības tiesības. Iesniegumam pievienojāt Daugavpils tiesas 2020. gada 28. oktobra lēmumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību līdzekļu atcelšanu.

2020. gada 30. oktobrī Bāriņtiesa ir ierosinājusi administratīvo lietu par bērna [personas U] aizgādības tiesībām [personai T]. Bāriņtiesa Jūs rakstiski ir informējusi par administratīvās lietas ierosināšanu Bāriņtiesā un iesnieguma izskatīšanas termiņa pagarinājumu, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 64. panta 2. punktu.

2020. gada 30. oktobrī Bāriņtiesa rakstiski informējusi [personu T] par administratīvās lietas par bērna [personas U] aizgādības tiesībām ierosināšanu, lūdzot sniegt paskaidrojumus attiecībā uz Jūsu 2020. gada 27. oktobra iesniegumā pausto, kā arī informēt Bāriņtiesu par bērna dzīves apstākļiem, attīstību un veselības stāvokli.

Administratīvās lietas izskatīšana par aizgādības tiesībām [personai T] Bāriņtiesā tika nozīmēta uz 2021. gada 24. februāri.

Ņemot vērā ārkārtējā situāciju Latvijā infekcijas Covid-19 izplatības dēļ, Bāriņtiesa atzina, ka administratīvo lietu Nr.3.5./36-2020 par [personas U] aizgādības tiesībām var izskatīt un lēmumu pieņemt Bāriņtiesas sēdē rakstveida procesā (bez personu klātbūtnes), par ko 2021. gada 5. februārī lietas dalībnieki – Jūs un [persona T] tikāt rakstiski informēti.

2021. gada 23. februārī [persona T] lūgusi atlikt lietas izskatīšanu, jo kopā ar dēlu atrodas ārvalstīs, kur viņai tika izņemti visi personu apliecinošie dokumenti, līdz ar ko viņa nespēj piedalīties bāriņtiesas sēdē izmantojot videokonferenci WhatsApp aplikācijā vai ZOOM platformu.

2021. gada 23. februārī Jūs lūdzāt Bāriņtiesu atlikt lietas izskatīšanu, lai iesniegtu papildu pierādījumus, ka arī izteicāt vēlēšanos piedalīties Bāriņtiesas sēdē videokonferences režīmā. Jūs informējāt Bāriņtiesu, ka 2021. gada 24. februārī Apvienotās Karalistes tiesā ir pieņemts lēmums lietā par bērna [personas U] prettiesisku pārvietošanu no Latvijas un Apvienoto Karalisti un atgriešanu Latvijā.

2021. gada 24. februārī Bāriņtiesa nolēma atlikt lietas izskatīšanu, lai saņemtu papildus pierādījumus lietā.

2021. gada 3. martā Jūs ar iesniegumu vērsāties Bāriņtiesā norādot, ka [persona T] prettiesiski izveda Jūsu dēlu [personu U] no Latvijas uz Apvienoto Karalisti, ar ko ļaunprātīgi izmantoja savas tiesības un pārkāpa Jūsu kā tēva aizgādības tiesības un bērna saskarsmes tiesības ar tēvu. Norādīts, ka [persona T] apzināti noskaņo [U] pret Jums.

2021. gada 5. martā Bāriņtiesa nozīmējusi administratīvās lietas Nr.3.5/36-2020 izskatīšanu uz 2021. gada 22. martu videokonferences režīmā.

2021. gada 19. martā [persona T] lūgusi Bāriņtiesu atlikt lietas izskatīšanu līdz Valsts policijā tiks pieņemts lēmums procesā, kas saistīts ar Jūsu 2020. gada 2. septembra emocionālo vardarbību pret bērnu [personu U]. Bāriņtiesa nolēmusi noņemt administratīvās lietas Nr.3.5/36-2020 izskatīšanu 2021. gada 22. martā un pārcelt tās izskatīšanu uz 2021. gada 14. aprīli.

2021. gada 2. aprīlī Jūs ar iesniegumu vērsāties Bāriņtiesā norādot, ka [persona T] ilgstoši ļaunprātīgi izmanto savas vecāka tiesības, pārkāpj Jūsu aizgādības tiesības, kas ir

pierādīts ar vairākiem tiesu lēmumiem. [Persona T] nepilda Daugavpils tiesas 2020. gada 30. oktobra lēmumu par pagaidu saskarsmes tiesības izmantošanas kārtību, t.i. neļaujot Jums īstenot saskarsmi ar bērnu, tā nodarot būtisku kaitējumu bērnam, jo bērnam septiņus mēnešus ticis aizliegts kontaktēties ar tēvu.

2021. gada 13. aprīlī Bāriņtiesa veikusi sarunu ar [U]. Pēc [personas T] lūguma - ticis veikts sarunas ar bērnu videoieraksts.

2021. gada 14. aprīlī Bāriņtiesas nolēmusi atlikt lietas izskatīšanu un uzlikt par pienākumu Jums un [personai T] apmeklēt ģimenes terapiju.

2021. gada 4. maijā Jūs ar iesniegumu vērsāties Bāriņtiesā norādot, ka [persona T] turpina Jums likt šķēršļus saskarsmei ar bērnu, lūdzāt pārtraukt mātei bērna aizgādības tiesības.

2021. gada 12. maijā Bāriņtiesa rakstiski lūgusi [personu T] nelikt šķēršļus bērna saskarsmei ar Jums un pildīt Daugavpils tiesas 2020. gada 30. oktobra pagaidu nolēmumu par tēva un bērna saskarsmes īstenošanu.

2021. gada 17. maijā Bāriņtiesā saņemts [personas T] iesniegums, kurā viņa informējusi, ka tikšanās ar tēvu negatīvi ietekmē bērna psihoemocionālo stāvokli, bērnam sākušās veselības problēmas.

2021. gada 18. maijā Jūs atkārtoti ar iesniegumu esat vērsies Bāriņtiesā ka [persona T] joprojām liedz Jums īstenot saskarsmi ar dēlu [U].

2021. gada 24. maijā Bāriņtiesā saņemts [personas T] iesniegums, kurā viņa informēja, ka bērns atteicies satikties un sazināties ar Jums, norādot, ka bērns slimo.

2021. gada 25. maijā Bāriņtiesa nozīmējusi administratīvās lietas Nr.3.5/36-2020 izskatīšanu uz 2021. gada 9. jūniju.

2021. gada 9. jūnijā Bāriņtiesa, ņemot vērā pretrunīgus pušu (lietas dalībnieku) paskaidrojumus, atlikusi lietas izskatīšanu. Bāriņtiesas rīcībā nav bijis psiholoģes L.Vingres, pie kuras bērns [persona U] bija nosūtīts izpētes veikšanai, atzinums. Bāriņtiesa uzlikusi par pienākumu [personai T] nogādāt bērnu uz psihologa konsultācijām, nodrošināt tēva saskarsmi ar bērnu un abiem vecākiem turpināt sadarboties ar speciālistiem. Lietas izskatīšana atlikta uz 2021. gada 10. augustu.

[3] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 64. panta pirmajā daļā noteiktajam, ja administratīvā lieta ierosināta uz iesnieguma pamata, iestāde pieņem lēmumu par administratīvā akta izdošanu viena mēneša laikā no iesnieguma saņemšanas dienas, ja likumā nav noteikts cits termiņš vai citā normatīvajā aktā — īsāks termiņš administratīvā akta izdošanai. Savukārt minētā likuma 64. panta otrajā daļā paredzēts, ja objektīvu iemeslu dēļ šā panta pirmajā daļā noteikto termiņu nav iespējams ievērot, iestāde to var pagarināt uz laiku, ne ilgāku par četriem mēnešiem no iesnieguma saņemšanas dienas, par to paziņojot iesniedzējam.

Saskaņā ar Civillikuma 203. panta trešajā daļā noteikto aizgādības tiesības vecākam var tikt pārtrauktas arī gadījumos, kad vecāks ļaunprātīgi izmanto savas tiesības, nepildot tiesas nolēmumu lietā, kas izriet no aizgādības vai saskarsmes tiesībām, ja tas nodara būtisku kaitējumu bērnam un ja nepastāv otram vecākam šķēršļi īstenot bērna aprūpi.

Pamatojoties uz Jūsu 2021. gada 27. oktobra un 30. oktobra iesniegumiem par [personas T] ļaunprātīgu tiesību izmantošanu, Bāriņtiesa administratīvo lietu Nr. 3.5/36-2020 par [personas T] aizgādības tiesībām uzsāka 2020. gada 30. oktobrī. Lietā nav pieņemts lēmums, tās izskatīšana turpinās. Administratīvā lieta Bāriņtiesas sēdē ir skatīta un atlikta četras reizes – 2021. gada 23. februārī, 22. martā, 14. aprīlī un 9. jūnijā.

Tiesībsarga ieskatā Bāriņtiesai objektīvu apstākļu dēļ nebija iespējams 2021. gada 23. februārī pieņemt lēmumu administratīvajā lietā, jo [persona T] ar bērnu atradās Apvienotajā Karalistē, kur turpinājās tiesas process par iespējamu bērna atgriešanu Latvijā. Turklāt gan Jūs, gan [persona T] lūdzāt Bāriņtiesu lietas izskatīšanu atlikt. Arī 2021. gada 22. martā bija pāragri pieņemt lēmumu administratīvajā lietā, jo [persona T] kopā ar bērnu tikai 2021. gada 19. martā bija atgriezušies Latvijā. Bāriņtiesai nebija pietiekams laiks noskaidrot bērna viedokli un citus ar bērna atgriešanu Latvijā saistītos apstākļus.

Tiesībsarga ieskatā Bāriņtiesai nebija objektīvs pamats atlikt administratīvās lietas izskatīšanu 14. aprīlī un 9. jūnijā. No Bāriņtiesas sniegtās informācijas iemesls lēmuma pieņemšanas atlikšanai bijis līdzīgs – lietā nav saņemti nepieciešamie dokumenti, vecāki nav pabeiguši/izgājuši visus sociālos rehabilitācijas pakalpojumus, vecākiem atkārtoti uzlikts pienākums novērst bērna attīstībai nelabvēlīgos apstākļus ģimenē.

Tiesībsarga ieskatā Bāriņtiesa, vairākkārt atliekot lēmuma pieņemšanu, nav savlaicīgi izskatījusi administratīvo lietu Nr. 3.5/36-2020 par [personas T] aizgādības tiesībām. Nav noliedzams, ka administratīvo aktu minētajā lietā nebija iespējams pieņemt mēneša laikā un iesnieguma izskatīšanu bija nepieciešams pagarināt.

Bāriņtiesai nav jā sagaida noteiktu apstākļu iestāšanās, lai lemtu tās kompetencē esošos jautājumus, tā novilcinot lietas izskatīšanu. Bāriņtiesai nav pienākuma pieņemt abiem vecākiem vai vienam no vecākiem tikai labvēlīgus lēmumus vai sagaidīt apstākļus, kuru dēļ vecākiem vai vienam no vecākiem būtu pārtraucamas aizgādības tiesības. Bāriņtiesai ir pienākums noskaidrot un izvērtēt visus apstākļus un informāciju, kas ir būtiska lēmuma pieņemšanai bērna labākajās interesēs. Var piekrist, ka Bāriņtiesai ir jādara viss iespējamais, lai bērns netiktu šķirts no ģimenes, tomēr nav pieļaujami, ka Bāriņtiesas rīcības dēļ situācija ģimenē un attiecībā uz bērnu pasliktinās vecāku konfliktējošo attiecību dēļ. Bāriņtiesā par problēmām ģimenē un lūgumu Bāriņtiesai iesaistīties bērna tiesību nodrošināšanā vairākkārtīgi vērsās abi vecāki. Valsts policija vairākas reizes ir informējusi Bāriņtiesu par vecāku konfliktējošām attiecībām un to ietekmi uz bērna tiesību nodrošināšanu.

[4] Jūs iesniegumā norādāt, ka 2021. gada 13. aprīlī bāriņtiesa veikusi sarunu ar [U]. Pēc [personas T] lūguma - ticis veikts sarunas ar bērnu videoieraksts. Bāriņtiesa sarunas ar [personu U] videoieraksta veikšanu apstiprinājusi. Bāriņtiesa sniegusi informāciju³, ka videoieraksts (CD diskā) nosūtīts Valsts policijai, Daugavpils tiesai un Administratīvās rajona tiesas Rēzeknes tiesu namam. Pamatojoties uz Bērnu tiesību aizsardzības likuma 71. panta pirmo daļu⁴ Bāriņtiesa nolēmusi abiem bērnam [personas U] vecākiem atteikt izsniegt sarunas ar bērnu videoierakstu.

Foto, video un skaņu ieraksta ieguve, glabāšana un publiskošana Bāriņtiesas darbā par bērna dzīves apstākļiem pieļaujama tikai tādā gadījumā, ja nepieciešams fiksēt faktus, kas liecina par bērna atrašanos dzīvībai un veselībai bīstamos apstākļos, un šie ieraksti nepieciešami Bāriņtiesu likumā noteiktā vienpersoniskā lēmuma pieņemšanai.⁵ Bērna viedokli izskatāmajā lietā bāriņtiesa noskaidro bērnam ierastajā vidē vai citā drošā vidē. Bērna izteikto viedokli bāriņtiesa noformē rakstiski.⁶

³ Daugavpils bāriņtiesas 2021. gada 19. jūnija vēstule Nr. 1.-13./3952.

⁴ Informācija, kuru par bērnu ieguvusi bērnu aprūpes, izglītības, sociālās palīdzības vai citas iestādes darbinieks vai valsts vai pašvaldības institūcijas darbinieks, pildot amata pienākumus, ir konfidenciāla, un ziņas, kas jebkādā veidā varētu kaitēt bērna turpmākajai attīstībai vai viņa psiholoģiskā līdzsvara saglabāšanai, nav izpaužamas.

⁵ Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumu Nr.1037 "Bāriņtiesas darbības noteikumi" 43.¹ punkts.

⁶ Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumu Nr.1037 "Bāriņtiesas darbības noteikumi" 42. punkts.

No minētā tiesiskā regulējuma ir secināms, ka Bāriņtiesai nebija tiesiska pamata veikt videoierakstu sarunai ar bērnu un to izmantot neatbilstoši noteiktajam mērķim.

[5] 2020. gada 30. oktobrī Daugavpils tiesa civillietā Nr.[C12...20] pieņēma lēmumu, nosakot Jums pagaidu saskarsmes īstenošanas kārtību ar bērnu [U]. Tiesa Jums ir noteikusi pagaidu saskarsmes tiesību īstenošanas kārtību ar bērnu otrdienā, trešdienā un piektdienā no plkst. 16.30 līdz 19.00, paņemot bērnu dzīvesvietā un pēc saskarsmes tiesību īstenošanas atgriežot viņa dzīvesvietā. Pirmdienās un ceturtdienās Jums ir noteikta saziņa ar bērnu no plkst. 18.00 līdz 19.00, izmantojot interneta vidi vai pa telefonu. Ja objektīvu apstākļu dēļ saskarsmi nav iespējams īstenot, bērna mātei ir pienākums Jūs divas stundas iepriekš par to informēt un vienoties par tuvāko dienu, kad saskarsmes tiesības iespējams īstenot.

Bāriņtiesa vairākkārt rakstiski informējusi bērna māti [personu T] par nepieciešamību nodrošināt bērna saskarsmi ar tēvu.

2021. gada 6. aprīlī Bāriņtiesā saņemts Latgales apgabaltiesas iecirkņa Nr. 20 zvērinātās tiesu izpildītājas V. Nikolajevas paziņojums par pienākumu izpildīt nolēmumu, lūdzot Bāriņtiesas pārstāvi piedalīties nolēmuma izpildē un ierasties bērna dzīvesvietā 2021.gada 9.aprīlī plkst. 16.30. Bāriņtiesa divas reizes (09.04.2021. un 30.04.2021.) piedalījies pagaidu nolēmuma izpildes procesā ar mērķi novērot, kā notiek Jūsu un bērna saskarsme, tāpat piedalījušies Jūsu pieaicinātie Valsts policijas pārstāvji. 2021. gada 14. aprīlī pēc Bāriņtiesas sēdes Jūsu un [personas T] klātbūtnē, Bāriņtiesas priekšsēdētāja E. Praņevska telefoniski sazinājusies ar Latgales ģimeņu atbalsta centra „Daugavpils” vadītāju I.Upi un lūgusi rast iespēju Jums nodrošināt saskarsmes tiesības un tikties ar bērnu [personu U] Latgales ģimeņu atbalsta centra „Daugavpils” telpās. Latgales ģimeņu atbalsta centra „Daugavpils” vadītāja I. Upe informējusi Bāriņtiesu, ka bērna tikšanās ar Jums notikusi pozitīvi. 2021. gada 27. maijā [persona T] vērsusies Administratīvās rajona tiesas Rēzeknes tiesu namā ar sūdzību par Bāriņtiesas faktisko rīcību.⁷

Tiesas nolēmums, kas stājas likumīgā spēkā, ir izpildāms. Šādam nolēmumam ir likuma spēks, visiem tas ir obligāts, un pret to jāizturas ar tādu pašu cieņu kā pret likumu.⁸

Strīda gadījumā kārtību, kādā var izmantot saskarsmes tiesību, nosaka tiesa, izprasot bāriņtiesas atzinumu.⁹ Bāriņtiesai nav tiesību noteikt saskarsmes kārtību ar bērniem, organizēt vai noteikt kāda no vecākiem tikšanos ar bērniem. Bāriņtiesai ir pienākums pildīt tiesas nolēmumos noteikto.

Nav noliedzams, ka Jūsu un bērna ilgstoša nesatikšanās rada atsvešināšanos un savstarpējo attiecību pasliktināšanos. Bāriņtiesas nodoms, iesakot organizēt saskarsmi speciālistu klātbūtnē, bija veicināt bērna un Jūsu saskarsmi un atjaunot attiecības. Tomēr jāņem vērā, ka Bāriņtiesas ieteiktais, kā arī pārstāvju piedalīšanās Jūsu saskarsmē ar bērnu, to novērojot, neatbilst tiesas nolemtajam 2020. gada 30. oktobrī.

Bērnu pilnvērtīgai attīstībai ir vajadzīga abu vecāku iesaistīšanās. Ja Bāriņtiesas ieskatā bērna interesēs bija atjaunot attiecības un nodrošināt saskarsmi ar tēvu, gan Jums, gan Bāriņtiesai bija tiesības un pat pienākums vērsties tiesā un bērnu interesēs lūgt noteikt saskarsmes kārtību Jums ar bērniem saskarsmes personas - Bāriņtiesas darbinieka vai pilnvarotās personas klātbūtnē¹⁰.

⁷ Daugavpils bāriņtiesas 2021. gada 19. jūnija vēstule Nr. 1.-13./3952.

⁸ Likuma “Par tiesu varu” 16. panta otrā un ceturtnā daļa.

⁹ Civillikuma 182. panta pirmā daļa.

¹⁰ Civilprocesa likuma 244.⁸ pants.

Ņemot vērā, ka Bāriņtiesai ir jāievēro tiesas nolēmumi, arī iesakot Jums citu saskarsmes tiesību īstenošanas kārtību ar bērnu nekā tiesas nolēmumā, neiesakot Jums vērsties tiesā pagaidu saskarsmes tiesības īstenošanas kārtības grozīšanai, ir pārkāpusi savas kompetences robežas.

[6] Jūs lūdzat sniegt skaidrojumu par Hāgas konvencijas par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem (turpmāk tekstā – Hāgas konvencija), par tās 3. pantā paredzētā pārkāpuma izdarīšanas sekām.

Hāgas konvencija paredz mehānismu bērna atgriešanai viņa pastāvīgās dzīvesvietas valstī, kā arī – otra vecāka tiesību uz aizgādību un saskarsmi respektēšanu ar mērķi aizsargāt bērnu no nelabvēlīgās ietekmes, ko radījusi viņa nelikumīga aizvešana vai aizturēšana. Tās mērķis ir atjaunot to situāciju, kas bija pirms bērna aizvešanas no brīža, kad vecākiem vajadzēja savstarpēji vienoties, vai tiesas ceļā sakārtot bērna aizgādības un saskarsmes tiesību jautājumus. Hāgas konvencija neparedz atdot bērnu otram vecākam, bet gan atgriezt bērnu viņa pastāvīgās dzīvesvietas valsts jurisdikcijā, jo tikai tās valsts tiesai, kurā bērnam ir bijusi pastāvīga dzīvesvieta, konkrētajā gadījumā ir kompetence un piekritība izskatīt aizgādības un saskarsmes tiesību jautājumus.

Lai arī citas valsts kompetentā tiesa atzīst pārkāpumu un lemj par bērna atgriešanu dzīvesvietas valstī - Latvijā, normatīvajos aktos vecākam, kurš izdarījis pārkāpumu, nav paredzēta atbildība vai soda sankcijas par bērna prettiesiskas aizvešanas (nolaupīšanas) faktu. Minētā fakta konstatēšana pati par sevi nerada otram vecākam tiesības īstenot bērna ikdienas aprūpi un aizgādību. Izvērtējot lietas, kas skar bērna aizgādības un saskarsmes tiesības, gan bāriņtiesai, gan tiesai ir jāņem vērā katra vecāka rīcība un spēja ievērot un nodrošināt bērna tiesības un vajadzības, tai skaitā, bērna tiesības uz saskarsmi ar otru vecāku. Tāpat ir jāvērtē, ka ar faktu, ka bērns saskaņā ar Hāgas konvenciju ir atgriezts viņa pastāvīgās dzīvesvietas valstī, ārvalsts tiesa ir atzinusi, ka vecāks rīkojies prettiesiski, pārkāpjot Civillikuma 178. panta otrajā un trešajā daļā noteikto, ja vecāki dzīvo šķirti, vecāku kopīga aizgādība turpinās un jautājumos, kas var būtiski ietekmēt bērna attīstību, vecāki lēmumu pieņem kopīgi.

[7] Lietas, kas saistītas ar bērna tiesību vai interešu nodrošināšanu, tiesā izskatāmas ārpus kārtas.¹¹ Ņemot vērā bērna tiesību prioritātes principu lietas, kas skar bērna tiesības, ir jāizskata iespējami īsākā laikā, lai attiecībā uz bērnu nodrošinātu tiesisko noteiktību. Iepazīstoties ar Jūsu sniegto informāciju un publiski pieejamo informāciju,¹² ir secināms, ka civillieta Nr. [C12....20] vēl nav izskatīta. Tiesības uz lietas izskatīšanu saprātīgā (ātrā un efektīvā procesā) ir viens no tiesību uz taisnīgu tiesu pamatelementiem.¹³

Situācijā, kad tiesiski nav noregulētas konfliktējošu vecāku un bērna attiecības, lai gan vecāki ir vērsušies gan Bāriņtiesā, gan Tiesā, radīts arī būtisks kaitējums bērna tiesībām un interesēm – bērns ilgstoši atrodas neatbilstošā vidē un tiek liegtas attiecības ar otru vecāku.

Ne Bāriņtiesu likuma vai citas tiesību normas neparedz bāriņtiesai vērtēt, kā pieņemtais lēmums ietekmēs tiesvedības procesu un pieņemtos nolēmumus vispārējās jurisdikcijas tiesā.¹⁴ Atbilstoši tiesas un bāriņtiesas kompetencei vienlaikus var tik

¹¹ Bērnu tiesību aizsardzības likuma 20. panta trešā daļa.

¹² <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/e-pakalpojumi/tiesvedibas-gaita>.

¹³ Latvijas Republikas Satversmes komentāri, VIII nodaļa Cilvēka pamattiesības, 139. lpp.

¹⁴ Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2018.gada 21.decembra spriedums Lietā Nr. A420294117, SKA-1598/2018.

izskatīta gan civillietā Tiesā, gan administratīvā lieta Bāriņtiesā, kas skar konkrētā bērna un viņa vecāku tiesības.

Lai pārliecinātos, ka tiek ievērots labas pārvaldības un bērna prioritātes principi civillietas Nr. [C12....20] izskatīšanā, tiesībsargs lūgs Daugavpils tiesu sniegt informāciju par procesuālajiem termiņiem un iemesliem, kuru dēļ civillietā vēl nav izskatīta.

Pārbaudes lietu pabeidzu, konstatējot labas pārvaldības principa pārkāpumu Bāriņtiesas darbā, novilcinot administratīvās lietas Nr. 3.5/36-2020 izskatīšanu un nepieņemot tajā lēmumu. Vienlaikus ir konstatējams, ka Bāriņtiesa nav ievērojusi normatīvajos aktos noteikto, veicot sarunas ar bērnu videoierakstu un nav rīkojusies atbilstoši kompetencei piedaloties Jūsu un bērna saskarsmes tiesības īstenošanas reizēs, tās novērojot.

Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 65.² panta 3. punktā noteikto, ka Tiesībsarga birojs iesniedz priekšlikumus, kas veicina bērna tiesību ievērošanu, aicinu:

Daugavpils pilsētas bāriņtiesu:

- administratīvās lietas par vecāku aizgādības tiesībām izskatīt, nenovilcinot lēmuma pieņemšanu un ievērojot labas pārvaldības principu;
- ievērot Bāriņtiesas kompetenci lietās par aizgādības un saskarsmes tiesībām;
- ievērot normatīvajos aktos noteiktos procesuālos termiņus administratīvo lietu izskatīšanā;
- ievērot normatīvajos aktos noteikto attiecībā uz sarunu ar bērnu fiksēšanu, nepieļaujot to video vai audio ierakstīšanu;
- ievērot tiesu nolēmumus, kas skar aizgādības un saskarsmes tiesības, noteikto.

Aicinu Jūs sadarboties ar Bāriņtiesu bērnu tiesību nodrošināšanai un izmantot valstī noteiktos savu un bērna tiesību aizsardzības mehānismus saskarsmes tiesības īstenošanai ar bērnu, piemēram, tiesas nolēmuma izpildē pieaicinot tiesu izpildītāju, lūdzot nodrošināt tiesas nolēmuma izpildi vai fiksējot faktus, kas saistīti ar tiesas nolēmuma izpildi. Vienlaikus informēju, ka Jums ir tiesības vērsties tiesā ar lūgumu noteikt citu saskarsmes kārtību ar bērnu.

Ar cieņu

tiesībsarga vietniece

Ineta Piļāne

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu